

Схвалено для використання у дошкільних навчальних закладах
(лист Державної наукової установи «Інституту модернізації змісту
освіти Міністерства освіти і науки України від 12.-2.2019, № 22-
1/12-Г-46

Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого
розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти /
Н.Гавриш, О.Пометун. К., 2019. 23 с.

Рецензенти:

Миськова Н.М.– кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної освіти Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Іванчук С.А. – кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної освіти Донбаського державного педагогічного
університету

Безсонова О.К. – директор ЗДО № 67 «Сонячний» м. Краматорська
Донецької області

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Передмова

Сьогодні сталий розвиток розуміють як принципово новий етап життя, якого прагне людська цивілізація, – етап економічної стабільності, екологічної цілісності та соціального благополуччя. Таке розуміння сталого розвитку потребує визначення завдань освіти в реалізації означених цілей.

Протягом останнього десятиріччя питання сталого розвитку підіймалися урядами держав, міжнародними, міжурядовими, неурядовими, просвітницькими організаціями. У 2014 році Всесвітня конференція ЮНЕСКО з освіти для сталого розвитку (ОСР) закликала до термінових дій із розширення ОСР та її аудиторії. У 2015 році Саміт ООН ухвалив Цілі сталого розвитку (Глобальні цілі) – ключові напрями розвитку країн до 2030 року. Важливе місце серед них відведено освіті.

3-поміж інших держав Україна задекларувала досягнення Цілей сталого розвитку. Успішність цього процесу передбачає інтеграцією практик ОСР на всіх рівнях і напрямках освіти – від дошкільної освіти до освіти дорослих.

Освіта для сталого розвитку набуває особливої ваги в перші роки життя дитини, коли формуються її основні звички й моделі соціальної поведінки. Цілеспрямована робота педагогічних працівників та батьків у цей період дає змогу збудити стійку зацікавленість дитини питаннями дбайливого ставлення до довкілля, закласти основи її поведінки, орієнтованої на сталий розвиток.

Пріоритетними результатами ОСР є самостійне, свідоме й відповідальне виконання дитиною певних дій, поступальний розвиток її звичок та ціннісних орієнтацій щодо гармонізації суспільних відносин, економічно та екологічно доцільної поведінки, культури ресурсозбереження, здатності досліджувати,

здійснювати самооцінку та самоконтроль своєї поведінки.

Сприяти розв'язанню цих завдань покликаний спеціальний курс «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку». Він передбачає роботу з дошкільниками різних вікових груп протягом трьох років.

Метою курсу є формування у дошкільників мотивації до дій та моделей поведінки, орієнтованих на сталий стиль життя.

Загальними завданнями курсу, що реалізують мету, визначено такі:

1. Формування у дошкільників початкових уявлень про дії та поведінку, орієнтованих на сталий розвиток, в екологічній, економічній та соціальній сферах повсякденного життя.

2. Сприяння усвідомленню дітьми необхідності збереження ресурсів планети і країни, сталого способу власного життя та особистої причетності до майбутнього суспільства і природи.

3. Розвиток у дітей звичок і моделей поведінки, що відповідають сталому розвитку, мотивації та спонукання до дій у цьому напрямі.

Основні характеристики та особливості курсу

Курс уналежнює три частини: «Діємо разом» (для дітей четвертого року життя), «Маленькі люди великого світу» (для дітей п'ятого року життя) і «Дошкільнятам - про сталий розвиток» (для дітей шостого року життя). Вони можуть запроваджуватися в закладі дошкільної освіти цілісно (як частини курсу) або автономно (як окремий курс).

Усі частини курсу побудовані за типовою структурою та визначеним алгоритмом як-от:

- кожна частина курсу включає три основні теми (модулі), орієнтовне опанування якими – 6-9 тижнів;

- кожна тема передбачає опрацювання трьох підтем, що складають її зміст;

- підтема починається спеціально організованим тематичним

днем із подальшим закріпленням дітьми освоєних дій протягом наступних 2-3 тижнів;

- у змісті теми виокремлено ідеї, що мають бути донесені до дітей, мовні формули, що відбивають їх смисли, та дії, які опановують діти.

Обов'язковим елементом кожної теми курсу є аудит (вступний і підсумковий) – невелике самостійне дослідження дітьми власної поведінки в побуті. Результати такого дослідження дають змогу дітям усвідомити зміни, що відбуваються, та які є необхідними. За допомогою аудитів педагоги (вихователі) та батьки можуть спостерігати зміни поведінкових моделей дітей та підтримувати позитивний зворотній зв'язок щодо їхніх особистих досягнень.

Методика курсу «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» спрямована на поступове формування в дітей звичних моделей поведінки, які вони обиратимуть протягом подальшого життя у схожих ситуаціях. Зміни у поведінці обумовлюють і відповідні зміни в свідомості дітей, генерують ціннісне ставлення дітей до сталого розвитку як до особистісно важливих, формують їхні здатність і бажання діяти у цьому напрямі.

Передбачені програмою курсу дії спрямовані на: покращення стосунків між дітьми та іншими людьми, підтримку морального і психологічного клімату в групі, розумне споживання енергії та води зменшення витрат сировини, зміцнення власного здоров'я тощо. Педагог (вихователь) має стимулювати й заохочувати дітей до систематичного виконання й повторення обраних дій, пошуку нових продуктивних моделей поведінки, що відповідають сталому розвитку.

Впровадження навчального курсу в дошкільних навчальних закладах передбачає використання спеціально розробленого навчально-методичного комплексу, що складається з дидактичних матеріалів та методичного посібника з ґрунтовним описом змісту курсу і методики його опрацювання, а саме: «Діємо разом» для

дітей 4-го року життя (К., 2017); «Маленькі люди великої планети» для дітей 5-го року життя (К., 2016), «Дошкільнятам про сталий розвиток» для дітей 6-го року життя (К., 2015, 2018)¹.

Теоретичні засади парціальної програми «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку»

Програма з освіти для сталого розвитку для дошкільників (аналогічно курсам предметної системи «Уроки для сталого розвитку») реалізує освітню технологію на засадах одного з напрямів гуманістичної педагогіки – *педагогіки емпауерменту*¹, що є послідовним втіленням діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів у навчанні.

Пропонована педагогічна модель передбачає впровадження елементів стратегії Нової української школи – педагогіки партнерства, інтегрованого навчання, розвитку критичного мислення дітей. Це, своєю чергою, забезпечує поєднання дошкільної освіти в дошкільному закладі та початкової освіти в школі.

Очевидно, що таке навчання потребує змін у діяльності педагога (вихователя)². Він має виступати організатором дій дітей, надихати їх, підбадьорювати, скеровувати їхні зусилля, спонукати до вибору способу діяльності, самостійного виконання обраних дій та їх обговорення. Роль педагога (вихователя) полягає в тому, щоб, враховуючи вік дітей, створити умови для безпечного й ефективного навчання, запросити їх до участі в ньому. Він має вміти слухати й чути дитину, підтримувати її особисті зміни через позитивний зворотній зв'язок.

---

1 з англ. Empowerment – надання людині мотивації й натхнення до дії

2 по тексту ми писатимемо вихователь (без «вихователька»), партнер (без «партнерка») тощо, проте авторки програми усталено вживають гендерно виважені формулювання

Частина перша «Діємо разом»

(для дітей молодшого дошкільного віку)

Діти 3-4 років, які вже входять у соціум, мають оволодіти вміннями вступати у взаємини з іншими людьми, комунікувати, звертатися на ім'я до ровесників і дорослих, заявляти про свої потреби, бажання, ініціювати свої дії, будувати елементарні взаємовідносини у спільній ігровій діяльності.

У цьому віці діти вчаться розуміти можливості свого тіла та його потреби. Відтак їх слід привчати прислухатися до свого тіла й допомагати йому, формувати корисні звички в харчуванні, рухах, особистій гігієні для збереження власного здоров'я.

Із перших років життя діти мають також засвоювати звички заощадливого користування природними ресурсами. На це спрямовані дії, пропонувані в темах першої частини курсу. Такі дії не потребують створення особливих педагогічних умов (окрім ретельності та регулярності їх застосування) й можуть формуватись у дитини щоденно.

Тематичний план навчання дітей четвертого року життя

Тема	Підтема	Дії, які діти опановують	Мовні формули, слова, що відбивають смисл дій	Ідеї, які мають бути донесені до дітей
Спілкування	Люди, які мене оточують	1.Звертаюся до однолітків на ім'я (2 тижні) 2.Звертаюсь до дорослих на Ви, називаючи на ім'я та по батькові (+1 тиждень)	Будь ласка. Прошу. Як тебе звати? Мені приємно. Дякую. Вітаю! Вітаю вас! Привіт. Мою подругку звати... Мого тата звати...	Кожній людині приємно, коли її називають лагідно на ім'я. Аби щось зробити, дітям часто потрібна допомога дорослих. Для цього треба звертатися до них, називаючи на ім'я і по батькові.

